

Det er ikke uvanlig å se medlemmer av Kalash-stammen med blå øyne og blondt hår, noe som gjør at de skiller seg skarpt ut i Sentral-Asia. FOTO: MARTIN JUNG / WIKIMEDIA COMMONS

Hvordan har det seg at mennesker som bor i Vest-Himalaya har et utseende som er likt oss?

Våre fjerne slektninger i Himalaya

VITEN

Lars Reinholt Aas doktorgradsstipendiat, institutt for arkeologi, konservering og historie, Universitetet i Oslo

Språket er nøkkelen til å forstå hvordan vi er så like.

Reisende som besøker fjellandsbyer nordvest i Pakistan, i Øst-Afghanistan eller i indiske Himalaya vil undre seg over befolkningens utseende. Her møter man barn og voksne med trekk man assosierer med helt andre deler av verden. Hvis en mann fra Kalash-stammen vandret nedover Karl Johan i vestlige klær, ville det være vanskelig eller umulig å skille ham fra en etnisk norsk nordmann. Hvordan har det seg, at mennesker som bor i fjerne elvedaler i Vest-Himalaya har et utseende som tilsynelatende er mer likt det nordeuropeiske enn det sentralasiatiske? Svaret på gåten finnes i lingvistikken og i opprinnelsen til de indoeuropeiske språkene.

Felles opphav

I boken «De indoeuropeiske språkernes historie» forklarer lingvisten Ola Wikander hvordan likhetene mellom de indoeuro-

Fakta

Om forfatteren

► Lars Reinholt Aas er doktorgradsstipendiat i arkeologi ved Universitetet i Oslo. Han skal snart levere sin avhandling om bergkunst i Ladakh i indiske Himalaya, der målet er å fortolke bergkunsten gjennom ritualer og myter funnet blant den Dardisktalende befolkningen i vestlige Himalaya.

peiske språkene tilsier at det eksisterte en felles kilde, et språk som vi i dag kaller for «proto-indoeuropeisk». Hvis man følger denne logikken må det også ha eksistert mennesker som snakket dette hypotetiske språket. Hjemlandet til denne mystiske folkegruppen er fortsatt ukjent, men den dominerende teorien plasserer dem på de Pontiske steppene sør i Russland.

Hjemlandet, ofte kalt urheimat, var springbrettet for de indoeuropeiske migrasjonene. For rundt 7000–5000 år siden vandret grupper vestover fra urheimat og inn i Europa. En vanlig tolkning er at disse menneskene var forfedrene til den europeiske bronsealderbefolkningen, og dermed også de fjerne kulturelle forfedrene til den senere norrøne kulturen i Skandi-

navia. Andre grupper fra det samme indoeuropeiske folket vandret mot sørøst. For mellom 4000 og 3500 år siden krysset de Khyberpasset som binder sammen Afghanistan og Pakistan. Mens størsteparten av emigrantene fortsatte sin vandring nedover i det indiske subkontinentet, hoppet enkelte grupper av migrasjonen og slo seg ned i de dype elvedalene i vest-Himalaya.

Felles kultur

Det er i disse elvedalene vi møter igjen vårt blonde og blåøyde folkeslag. De såkalte dardisktalende menneskene som lever i de samme områdene i dag stammer nemlig fra en av de aller tidligste migrasjonsbølgene. De høye fjellene og det ugjestmilde klimaet har sørget for at de har levd en isolert tilværelse helt frem til moderne tid. Dermed har både språk og kultur blitt bevart bemerkelsesverdig godt, og man kan spore fragmenter av trosforhold, ritualer og tradisjoner som er tusenvis av år gamle. I forlengelsen av dette oppstår spørsmålet:

Kan vi finne likhetstrekk mellom deres kultur og vår kultur, på tross av den enorme tidsforskjellen? At det finnes lingvistiske likheter er nærmest en selvfølge, siden vi deler den samme språklige grunnstammen. Det er likevel merkelig og fascinerende at vårt nordiske ord for å late vannet «mige», som stammer fra det norrøne «miga», kanskje deler sin opprinnelse med det dardiske «moingens» eller «megha» som betyr «urinerende sky»!

Felles linjer

På samme måte som det indoeuropeiske språket har spredt seg med menneskenes folkevandringer, har sagn, tradisjoner og skikker fulgt migrasjonene mot både øst og vest. Våre norrøne myter speiles i stor grad av historiene som fortelles i Himalaya. Til tross for den enorme tidsforskjellen har enkelte kulturelle fragmenter overlevd, fragmenter som gjør det mulig for oss å trekke en linje fra Skandinavia til Himalaya.

Menneskene som lever i de dype fjelldalene, og som fortsatt forteller myter og praktiserer ritualer som er tusenvis av år gamle, gir oss en unik mulighet til å undersøke en periode i vår forhistorie som fortsatt er ukjent.

Les mer på nett

► Viten er Aftenpostens digitale satsing på forskning og vitenskap, der forskere fra hele landet bidrar med artikler, debatt og essays. Du kan lese en rekke aktuelle artikler på ap.no/viten

Vil du bli Viten-forfatter?

Vi søker forskere og akademikere innen alle fagfelt som vil skrive om egen forskning eller formidle aktuelt vitenskapsstoff.

Kontakt Mina Hauge Nærland, mina@aftenposten.no